

(savivaldybė, mokykla)

_____ klasės (grupės) mokinio(-ės)

(vardas ir pavardė)

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Teksto suvokimo užduotys

2008 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2008 m. gegužės 21 d.

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Antraštiniame lape užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupę).
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis, į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse. Jeigu neprašoma cituoti, atsakymus formuluokite savais žodžiais. Jeigu pageidaujate, galite pasinaudoti juodraščiu, kuriam palikta vietos 5–7 puslapiuose.
- Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai vertinami 0 taškų. Vertinami tik tie atsakymai, kurie parašyti **mėlynai rašančiu** parkeriu arba tušinuku. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Visus atsakymus rašykite jiems skirtose vietose.

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS TAŠKAIS

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTYS		TAŠKŲ SANDAUGA
25	× 2,4	60

Vertinimo komisijos pirmininkas _____

(parašas, vardas ir pavardė)

Vertintojai: (I) _____

(parašas, vardas ir pavardė)

(II) _____

(parašas, vardas ir pavardė)

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Autoritetai ir žvaigždės

Iš literatūrologų Viktorijos Daujotytės, Regimanto Tamošaičio ir filosofo Arvydo Šliogerio pokalbio

Viktorija Daujotytė: <...> autoritetas yra tas, kas turi galią mus veikti, stiprumu saugoti, suteikti saugumo jausmą. Santykiai su tėvais yra pirmasis mūsų išbandymas autoritetu. Galvoju, kad maždaug iki aštuoniolikos dvidešimties metų tėvų ir vaikų santykiai priklauso nuo tėvų, nuo jų sugebėjimo naudotis autoritetu, bet juo nepiktnaudžiauti. Vėliau santykiai (pasitikėjimas, artimumas) priklauso nuo vaikų, nes jie vis daugiau įgyja galios, o tėvai sensta ir silpsta. Ir iš tokių paprastų dalykų matyti, kad autoritetas susijęs su galia. Tik galia galiai nelygi. <...>

Jaunas žmogus negali bręsti neišbandydamas savęs pasipriešinimu galiai. Kartais jis gali būti lemtingas. Prisiminsiu mažą epizodą iš savo patirties. Mano amžinatilį tėvas pagal savo šeimos tradiciją, greičiausiai ėjusių iš kartos į kartą, buvo autoritaras, jo žodis turėjo būti paskutinis. Tai buvo ir vyriškumo, itin sunkios, dramatiškos karo ir pokario laiko patirties argumentas. Vyras turi viską pakelti, visus sunkumus, nesiskusti, už viską atsakyti, bet už tai turi turėti valdžią – bent jau šeimoje. Buvo rugpjūtis – mudvi su mama išėjom uogauti aviečių, nuklydom miškais toli, nusprendėm užėiti į Užgirius, mamos gimtinę, kur tebebuvo *babūnėlė*, tetos. Užsibuvom, parėjom naktį. Ir radom iš vidaus uždarytas duris – atseit, kur valkiojatės, ir dar man nesakiusios? Mama pradėjo verkti, o aš atsidariau langą ir atsėdusi ant palangės tėvui viską gana griežtai išsakiau. Labiausiai gyniau mamą, ji man visada atrodė silpnesnė <...>. Mamai atrodė, kad taip prieš tėvą kalbėti negalima, barė mane, abudu išvien. Paskui galvojau – lyg ir nebėr man kaip pasilikti, tiek visko priešnekejau. Ką čia dabar daryti? Bet rytą tėvas tyliai įėjo į kambarėlį, kur miegojau, pastovėjo, pataisė antklodę, paglostė. Apsimečiau, kad miegu. Toliau elgėmės lyg nieko nebūtų buvę. Dėkinga tėvui už šią pamoką – buvo neteiskus, bet kažkaip suprato mane, stengėsi situaciją išlyginti. Niekad jos nepriminė. Jo autoritetas man sustiprėjo. <...>

Regimantas Tamošaitis: Taigi autoritetas mums, be abejonių, yra būtinas. Ir, kaip aiškėja, autoriteto idėja auga kartu su mūsų gyvenimu, ji yra mūsų patirties, net mūsų asmenybės dalis. Kodėl tada kalbame apie autoriteto krizę? Ar galėtume įsivaizduoti žmogų ir visuomenę be autoritetų, be iškilų ir gerbiamų asmenybių?

Arvydas Šliogeris: Jei žmogus nėra visiškai bukas ir tamsus, tai be autoriteto jis apskritai negali gyventi. Tiesiog neįsivaizduoju, kaip galima augti ir bręsti be autoriteto. Jau nekalbant apie tai, kad tokia žmogaus raida natūrali, jau vaikeliui autoritetas bus tėvas, mama, dar kas nors. O kai žmogus pasiekia rimtesnę brandą ir išeina už šeimos ribų, jis atranda naujus autoritetus. Sprendžiu ir pagal save. Kiek gyvenu, visą laiką turėjau kokius nors autoritetus. Alternatyva gali būti tik viena: arba tavo autoritetas yra šalia, arba jis kažkur „už horizonto“ – iš knygų, koks nors autorius, teorijų kūrėjas ar dar kas nors.

<...> viena didžiausių ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų nelaimių aš laikau būtent autoriteto krizę. Kas čia atsitiko – reikėtų analizuoti nuobodžiai ir ilgai. Bet faktas yra aiškus. Dar prieš kokį trisdešimt keturiasdešimt metų autoriteto principas buvo lyg ir savaime suprantamas – ir su jo blogomis, ir su geromis reikšmėmis. O dabar yra pasikeitęs vienas fundamentalus dalykas: visuomenei svarbus darosi nebe *autoritetas*, o *žvaigždė*. Autoriteto principą šiandien išstumia žvaigždės principas. Tai yra absoliučiai skirtingi dalykai. Jie neturi nieko bendra, aš drįsčiau netgi sakyti, kad tai yra priešingi dalykai. Žvaigždė pakeičia autoritetą, bet koks tas pakeitimas baisus! Juk žvaigždės jau yra stabai. Mokytis iš žvaigždžių negalima iš principo. Kaip jau esu sakęs vienoje TV laidoje, žvaigžde gali būti tik vidutinybė. Ir kuo vidutiniškesnis žmogus, tuo jis tinkamesnis žvaigždės vaidmeniui. Juk žvaigždė pagal apibrėžimą turi patikti milijonams. O milijonams gali patikti tik tas, kuris panašus į juos. Autoritetai buvo vienaip ar kitaip išskirtiniai žmonės, unikalios asmenybės – Cezaris, Sokratas, Vytautas Kavolis, Algirdas Julius Greimas, kad ir Antanas Smetona, ir jis yra figūra. Bet paimkime žvaigždes <...>. Pamėginkim pasakyti: Pamela Anderson¹ – autoritetas! Kaip tai skamba? Gali iš juoko nukristi. Visokie džeimsai bondai², visi tie aktoriai gubernatoriai – jų yra daugybė, ir į juos orientuojasi milijonai žmonių. Tai tas žvaigždės archetipas³ darosi ne tik autoriteto karikatūra, bet, tai dar baisiau, jis visuomenės akyse gniuždo tuos

¹ Kino aktorė.

² Džeimsas Bondas – išgalvotas britų slaptasis agentas, veiksmo filmų herojus.

³ Archetipas – pirmavaizdis, prototipas.

žmones, kurie galėtų ir turėtų būti autoritetai. Tai savotiška kultūros katastrofa. Tai vyksta ir Lietuvoje, ir visame Vakarų pasaulyje. Lietuva juk eina visiems iš paskos. Dabar pas mus autoritetų beveik neliko. <...> Paklauskite kad ir labai apsišvietusių žmogų: o tu girdėjai ką nors apie A. J. Greimą, apie V. Kavolį? Apie Vaižgantą? Garantuojau, atsakymai bus kurioziški, kaip tame „Klausimėlyje“. <...>

Regimantas Tamošaitis: Žvaigždės liaudžiai yra labai svarbios. Būtina žinoti visas jų gyvenimo smulkmenas, visas jų sėkmes ir nesėkmes. Kas su kuo gyvena, su kuo ir kaip mylisi, kokius augintinius namuose laiko. Jie svarbesni ne tik už autoritetus, bet ir už artimiausias gimines. Ir kas mums tie giminės, kai su jais dažniausiai susitinkame tik per laidotuves, o su žvaigždėmis bendraujame kiekvieną mielą vakarą! Žvaigždės užgožia viską, jos leidžia įveikti vienatvę ir beprasmybės jausmą. Nežinodamas žvaigždžių gyvenimo juk net su žmonėmis negalėsi normaliai bendrauti, būsi lyg išstumtas iš visuomenės. Nes neturėsi apie ką kalbėti. Dabar Lietuvoje ypač kyla muzikinės žvaigždės. Talento – nulis, pretenzijų – trims milijonams. Tų pretenzijų tuštynė dangstoma farsu, klounada, beždžioniavimu. Publikai įdomūs netgi nenormalūs, psichiškai neadekvatūs arba nevisaverčiai individai. Žiūrovai mėgaujasi liguistumu, matyt, taip bent kiek jausdami savo sveiką pranašumą. Televizijoje tas cinizmas labai rafinuotas, bet juk daugeliui smagu, juokinga. Smagu išstumti į sceną graudų nevykėlį ir stebėti, kaip jis ten neva dainuoja, neva šoka. Puikus vaizdas – nes pats tada jautiesi ne toks jau primityvus ir ribotas. Mums patinka matyti menkesnius už save, ir masinė regykla patenkina toki liguistą publikos poreikį. Bet esmė dar kita – žvaigždės pirmiausia yra pinigų darymo priemonė, tai komercinio malūno stipinai. Lengvai keičiami, vienkartinio naudojimo. Jei ne pelnas, jotų jas visas lauk iš ekranų, ir tiek. <...>

Arvydas Šliogeris: Mano apibendrinimas būtų toks: normali, sveika visuomenė be autoritetų gyventi negali. Jokios žvaigždės, jokios prekės autoriteto niekada nepakeis. O dabartinėje situacijoje autoritetui atsirasti yra labai sunku dėl tų priežasčių, kurias jau minėjome: visa ta galinga komercijos, žiniasklaidos, net ir švietimą įtraukianti mašina veikia taip, kad būtų sunaikintas autoritetas, kuris vienintelis ir tegali išlaisvinti asmenybę nuo komercinio pasaulio vergijos. <...> Labai norėčiau, kad naujojoje kartoje iškiltų nauji autoritetai, kad į juos pasižiūrėjus būtų galima džiaugtis.

Metai, 2007, Nr. 3

Užduotys

1. Kaip, anot V. Daujotytės, jaučiasi žmogus, veikiamas autoriteto?

_____ (1 taškas)

2. Kokiu pavyzdžiu V. Daujotytė pagrindžia teiginį, kad autoritetas susijęs su galia?

_____ (1 taškas)

3. Savais žodžiais paaiškinkite, kokiu tikslu V. Daujotytė pasakoja epizodą iš savo praeities.

_____ (1 taškas)

4. Įvardykite dvi priežastis, lėmusias V. Daujotytės tėvo autoritariškumą.

_____ (2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5. Suformuluokite V. Daujotytės papasakoto gyvenimo epizodo pagrindinę mintį.

(1 taškas)

6. Koks A. Šliogerio požiūris į žmogų, neturintį autoriteto? Atsakymą pagrįskite.

(2 taškai)

7. Remdamiesi A. Šliogerio pasisakymu suformuluokite tris pagrindinius žvaigždžių ir autoritetų skirtumus.

(3 taškai)

8. Paaiškinkite, kaip, anot A. Šliogerio, keičiasi kultūra, įsigalint žvaigždžių kultui.

(1 taškas)

9. Įvardykite tris meninės raiškos priemones, atskleidžiančias neigiamą A. Šliogerio požiūrį į popkultūrą, ir išrašykite po pavyzdį.

meninės raiškos priemonė

pavyzdys

meninės raiškos priemonė

pavyzdys

meninės raiškos priemonė

pavyzdys

(3 taškai)

10. Apie kokias šiandienos visuomenės negeroves kalba R. Tamošaitis, pasisakydamas antrą kartą? Apibendrinkite ir įvardykite tris.

(3 taškai)

11. Savais žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate R. Tamošaičio posakį, kad žvaigždės – „tai komercinio malūno stipinai. Lengvai keičiami, vienkartinio naudojimo“.

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

12. Suformuluokite pagrindinį probleminį klausimą, svarstomą tekste.

(1 taškas)

13. Suformuluokite viso pokalbio pagrindinę mintį.

(1 taškas)

14.1. Kuriam funkciniam stiliui priskirtumėte šį tekstą?

(1 taškas)

14.2. Atsakymą argumentuokite, remdamiesi turiniu ir raiška.

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
—	—	—
—	—	—
—	—	—
—	—	—

Taškų suma (maks. 25)			
Taškų už teksto suvokimo užduotį sandauga (maks. $25 \times 2,4 = \mathbf{60}$)			

Juodraštis